

періодичних видань : автореф. дис. ... канд. пед. наук / І. Чемерис ; Ін-т вищої освіти АПН України. – К., 2008. – 20 с.

25. Шовкун Л. Організаційно-педагогічні умови розвитку професійної компетентності викладачів вищих аграрних навчальних закладів : автореф. дис. ... канд. пед. наук / Л. Шовкун ; Нац. ун-т

біоресурсів і природокористування України. – К., 2010. – 20 с.

26. Юдзіонок Н. Формування професійної компетентності майбутнього вчителя у музично-інтерпретаційній діяльності : автореф. дис. ... канд. пед. наук / Н. Юдзіонок ; ДЗ «Південноукраїнський нац. пед. ун-т ім. К.Д. Ушинського». – О., 2011. – 21 с.

УДК 355.23:37.035.7

РЕЗУЛЬТАТИ ПЕДАГОГІЧНОГО ЕКСПЕРИМЕНТУ З ФОРМУВАННЯ У МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ-ПРИКОРДОННИКІВ СПЕЦІАЛЬНИХ УМІНЬ ІДЕНТИФІКАЦІЇ

Степанов С.П.,

заступник начальника факультету охорони та захисту державного кордону
з навчальної та методичної роботи

*Національна академія Державної прикордонної служби України
імені Богдана Хмельницького*

У статті охарактеризовано результати дослідження педагогічних умов формування у майбутніх офіцерів-прикордонників умінь ідентифікації. Автор висвітлює сутність спеціальних умінь ідентифікації, критерії та показники їх сформованості. Детально проаналізовано кроки щодо оптимізації змісту навчальних дисциплін циклу професійної та практичної підготовки для повного відображення в них питань щодо здійснення ідентифікації. Автор представляє особливості використання проблемних та алгоритмічних методів навчання курсантів виконувати складні та проблемні завдання з ідентифікації. Велике значення має застосування технологій мультимедіа і гіпертексту для інтенсифікації занять із вивчення різних аспектів ідентифікації. Однією з педагогічних умов дослідження є організація самоосвітньої діяльності курсантів із проблем прикордонного контролю та здійснення ідентифікації.

Ключові слова: офіцер-прикордонник, ідентифікація, уміння, педагогічні умови, паспортний контроль, професійна діяльність, охорона кордону.

В статье охарактеризованы результаты исследования педагогических условий формирования у будущих офицеров-пограничников умений идентификации. Автор освещает сущность специальных умений идентификации, критерии и показатели их сформированности. Детально проанализированы шаги по оптимизации содержания учебных дисциплин цикла профессиональной и практической подготовки в целях полного отражения в них вопросов осуществления идентификации. Автор представляет особенности использования проблемных и алгоритмических методов обучения курсантов выполнять сложные и проблемные задачи по идентификации. Большое значение имеет применение технологий мультимедиа и гипертекста для интенсификации занятий по изучению различных аспектов идентификации. Одним из педагогических условий исследования является организация самообразовательной деятельности курсантов по проблемам пограничного контроля и осуществления идентификации.

Ключевые слова: офицер-пограничник, идентификация, умения, педагогические условия, паспортный контроль, профессиональная деятельность, охрана границы.

Stepanov S.P. RESULTS OF PEDAGOGICAL EXPERIMENT WITH THE FORMATION OF FUTURE OFFICERS-BORDER GUARDS SPECIAL SKILLS IDENTIFICATION

The article describes the results of research pedagogical conditions of formation of future officers-border identification skills. By nature covers special skills identification criteria and indicators of their formation. A detailed analysis steps for optimizing content disciplines Cycle professional and practical training in order to fully reflect them in issues related to identification. The author presents the peculiarities of the problem and algorithmic methods of teaching students to perform complex tasks and problem identification. Equally important is the use of multimedia and hypertext technologies to intensify studies of various aspects of identification. One of the conditions of pedagogical research organization is self education of students with problems of border control and implementation of identification.

Key words: officer-guard, identification, skills, pedagogical conditions, passport control, professional activities, protection of the border.

Постановка проблеми. Аналіз обстановки на державному кордоні України показує стійку тенденцію до зростання кількості пропускних операцій, збільшення кількості затриманих порушників державного кордону, виявлення наркотиків, контрабанди, зброї, боєприпасів. Загалом у 1991–2015 рр. встановленим порядком пропущено 1 млрд 717,7 млн осіб, 361,8 млн транспортних засобів, відмовлено у пропуску 575,9 тис. особам. При цьому припинено спроби перетинання кордону з використанням документів: підроблених – 20,2 тис., чужих – 4,98 тис., недійсних – 362,2 тис., з підробленими службовими відмітками ДПСУ – 11,7 тис., без документів – 32,1 тис. [1, с. 3]. Такий стан справ поряд із необхідністю подальшого облаштування та переобладнання пунктів пропуску, вдосконалення технологій прикордонного контролю вимагає значного підвищення професійної майстерності офіцерів-прикордонників, які безпосередньо виконують завдання щодо пропуску осіб через державний кордон.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сьогодні явище ідентифікації особистості є предметом уваги багатьох наук, насамперед філософії, психології, соціальної психології, соціології, хімії, сфери інформаційної безпеки, судової медицини та ін. У філософії ідентифікацію трактують як встановлення або дотримання тотожності об'єкта або об'єктів, розглядаючи її як фундамент усього пізнання [3, с. 195]. Філософи це питання вивчають у контексті сутності існування людини, суспільної природи її свідомості. Зокрема, у роботах Є. Бистрицького, І. Бекешкіної, Л. Буевої, В. Іванова, М. Мамардашвілі та ін. проблему ідентифікації розглянуто в аспекті відношення індивідуального і соціального, природного і суспільного [2, с. 188].

У психології, насамперед у межах психоаналізу, неофрейдизму, необіхевіоризму, когнітивізму, питання ідентифікації вивчали З. Фрейд, Е. Еріксон, М. Ейнсворт, Дж. Боулбі, Д. Доллард, Н. Міллер, О. Мауер, Д. Гервітц, М. Кун, Т. Макпартленд. Так, наприклад, одним із перших понять ідентифікації вжив З. Фрейд, а згодом цей термін почали широко використовувати за рамками психоаналізу. Він трактував термін «ідентифікація» як несвідоме ототожнення, уподібнення себе іншій особистості, що виявляється в наслідуванні поведінки, відіграє роль механізму захисту від об'єкта, що викликає страх і відчуття власної неповноцінності [5, с. 12].

У соціальній психології поняття ідентифікації використовували представники

структурного функціоналізму Т. Парсонс і Р. Мертон. Зокрема, Т. Парсонс пов'язував ідентифікацію з усвідомленим ставленням до соціального світу, прийняттям особистістю відповідних цінностей. Учений використав у соціологічній теорії соціальної дії поняття імітації, ідентифікації, почуття сорому і провини для позначення психологічних механізмів розвитку особистості (що їх виділив ще З. Фрейд) [6].

Проблеми ідентифікації людини є предметом уваги і криміналістики. Зокрема, теорію криміналістичної ідентифікації розвинули А. Вінберг, В. Колдін, В. Колмаков, М. Селіванов, М. Терзієв та ін. Зокрема, В. Колмаков у своїй роботі «Вступ до науки радянської криміналістики» (1973 р.) визначив криміналістичну ідентифікацію як науковий спосіб отримання доказів, що підтверджують або заперечують тотожність об'єктів, які мають значення для встановлення істини у справі [4, с. 14].

Ідентифікація також має велике значення у системі прикордонного контролю. Відповідно до п. 1 ст. 2 Закону України «Про прикордонний контроль» прикордонний контроль – це комплекс дій та система заходів, що його здійснюють підрозділи охорони державного кордону в пунктах пропуску через державний кордон, а також у визначених законодавством випадках поза пунктами пропуску. Ці заходи спрямовані на встановлення законних підстав для перетинання державного кордону особами, транспортними засобами і переміщення через нього вантажів та іншого майна на основі позитивних висновків митних органів та контрольних органів і служб [7].

Військові педагоги вивчають питання формування спеціальних умінь ідентифікації у майбутніх офіцерів-прикордонників у контексті загальної проблеми формування їхньої професійної компетентності та підготовки до професійної діяльності (С. Білявець, О. Діденко [8], Л. Балагур, Р. Мішенюк, О. Торічний та ін.), підготовки майбутніх офіцерів-прикордонників до роботи у пунктах пропуску та використання технічних засобів прикордонного контролю (О. Войцехівський, О. Кирилюк, Ю. Кузь, В. Щербань та ін.). Проте на сьогодні вивчено лише окремі аспекти проблеми формування у майбутніх офіцерів-прикордонників умінь ідентифікації. Нагальною є необхідність дослідження педагогічних умов формування у майбутніх офіцерів-прикордонників спеціальних умінь ідентифікації з урахуванням усього циклу навчальних дисциплін, що стосуються особливостей прикордонного контролю в пунктах пропуску.

Постановка завдання. Метою статті є висвітлення перебігу та результатів педагогічного експерименту з формування у майбутніх фахівців ідентифікаційних умінь у процесі професійної підготовки.

Виклад основного матеріалу дослідження. Спеціальні уміння ідентифікації офіцера-прикордонника – це здатність офіцера-прикордонника використовувати наявні знання, поняття, оперувати ними для ідентифікації, виявлення суттєвих властивостей осіб і транспортних засобів, які перетинають державний кордон через пункти пропуску, вести психологічне спостереження, що дозволяє ефективно виконувати завдання із прикордонного контролю у пунктах пропуску через державний кордон. Зміст спеціальних умінь ідентифікації офіцера-прикордонника зумовлений цілями і завданнями охорони державного кордону в пунктах пропуску. Вимоги до спеціальних умінь ідентифікації офіцера-прикордонника закріплені у відповідних законах і нормативних актах та визначають необхідність належного виконання завдань щодо ідентифікації осіб і транспортних засобів. Структурно спеціальні уміння ідентифікації офіцерів-прикордонників охоплюють особистісно-мотиваційний, когнітивно-понятійний та операційно-результативний компоненти. Належне здійснення ідентифікації є передумовою ефективного і надійного прикордонного контролю осіб, транспортних засобів та вантажів, які перетинають державний кордон.

З урахуванням результатів досліджень О. Войцехівського, В. Дем'янюка, О. Заболотної, Ю. Кузя, С. Полторака, О. Трембовецького та ін. з'ясовано, що сформованість у майбутніх офіцерів-прикордонників спеціальних умінь ідентифікації можна оцінити за трьома критеріями та відповідними їм показниками, зокрема особистісним (стійкі пізнавальні інтереси у сфері прикордонного контролю та здійснення ідентифікації; позитивне ставлення до здійснення ідентифікації; намагання активно засвоїти знання щодо особливостей прикордонного контролю та здійснення ідентифікації), когнітивним (знання загальних положень щодо ідентифікації особи, послідовності дій під час перевірки документів і здійснення ідентифікації; знання особливостей здійснення ідентифікації особи та об'єктів зовнішності, ведення психологічного спостереження та ін.) та операційним (обсяг умінь та навичок, необхідних для здійснення ідентифікації; самостійність; здатність аналізувати рівень своїх умінь ідентифікації та ін.). Використання зазначених критеріїв дозволяє виділити три рівні сформованості

у майбутніх офіцерів-прикордонників спеціальних умінь ідентифікації: низький, середній та високий. З використанням зазначених критеріїв, показників та рівнів можна належним чином виконати таке завдання дослідження – з'ясувати стан сформованості у майбутніх офіцерів-прикордонників спеціальних умінь ідентифікації.

Результати констатувального етапу, отримані за допомогою опитування, спостереження, анкетування, бесід із слухачами й викладачами, а також виконання практичних завдань засвідчили недостатній рівень сформованості в майбутніх офіцерів-прикордонників спеціальних умінь ідентифікації: високий рівень сформованості спеціальних умінь ідентифікації характерний лише для 22,06% курсантів. Більшість майбутніх офіцерів-прикордонників перебуває на середньому (46,08%) та низькому (31,86%) рівнях. Це можна пояснити тим, що хоча курсанти достатньо мотивовані до вивчення дисциплін професійного та практичного циклу, їм не вистачає необхідних знань для вирішення більшості завдань з ідентифікації. Досить часто курсанти не уміють належним чином використовувати набуті знання у нових ситуаціях, вирішувати завдання з ідентифікації більш складного рівня, не можуть самостійно прийняти рішення у складній ситуації.

Результати аналізу науково-педагогічної літератури, зокрема положень щодо ролі знань та усвідомленого ставлення до навчання за формування умінь (П. Гальперін, С. Рубінштейн, О. Степанов, М. Фіцула, М. Дьяченко, Л. Кандилович та ін.), важливості формування професійних умінь посиленої уваги до методів, організаційних форм, засобів навчання (С. Гончаренко, Я. Крушельницька, М. Махмутов, Є. Полат, О. Сергеевкова, Н. Тализіна, С. Титова та ін.), необхідності належної організації самоосвіти (Б. Райський, М. Скаткін, В. Сухомлинський та ін.), підтвердили, що основними педагогічними умовами формування у майбутніх офіцерів-прикордонників умінь ідентифікації варто вважати такі: оптимізація змісту навчальних дисциплін циклу професійної та практичної підготовки для повного відображення в них питань щодо здійснення ідентифікації; використання проблемних та алгоритмічних методів для навчання курсантів виконувати складні та проблемні завдання з ідентифікації; застосування інформаційно-комп'ютерних технологій, насамперед технологій мультимедіа і гіпертексту для інтенсифікації занять із вивчення проблем ідентифікації; організація самоосвітньої діяльності курсантів із проблем організації прикордон-

ного контролю та здійснення ідентифікації. Для перевірки запропонованих умов було організовано дослідно-експериментальну роботу. Формувальний етап педагогічного експерименту було організовано з вересня 2014 р. до червня 2016 р. на базі Національної академії Державної прикордонної служби імені Богдана Хмельницького, у якому взяли участь 187 курсантів.

Для оптимізації змісту навчального матеріалу, його цілеспрямованого відбору і структурування логіка побудови навчального матеріалу відповідала завданню формування ідентифікаційних умінь, забезпечувала послідовний перехід від ознайомлення з теоретичними анкетами здійснення ідентифікації та відпрацювання практичної частини. Робочі програми було доповнено питаннями щодо професійного спостереження і спостережливості офіцерів-правоохоронців, спеціальних прийомів розвитку уваги та пам'яті, необхідних для здійснення ідентифікації.

Одним з основних носіїв наукового змісту комплексу дисциплін циклу професійної та практичної підготовки, необхідного для формування у курсантів спеціальних умінь ідентифікації, став електронний підручник. Зміст електронного підручника було укомплектовано відповідно до вимог професійної підготовки офіцерів-прикордонників та завдань їх службової діяльності у пунктах пропуску, зв'язку з усіма дисциплінами циклу професійної та практичної підготовки, можливостей широкого використання в навчальному процесі. Електронний підручник містив текстову частину та довідково-інформаційну систему (гіпертекстового характеру). В електронному підручнику подано всі навчальні теми, за якими програмою передбачено лекційні, групові або практичні заняття. Зокрема, до нього входять такі підрозділи: «Елементи обличчя людини і їх різновиди», «Характерні особливості обличчя людини», «Порівняння елементів обличчя людини», «Виявлення особливих прикмет особи», «Встановлення тотожності зображених на фотокартках осіб» та ін. Довідково-інформаційна система електронного підручника стала своєрідним гіпертекстовим підручником, електронними конспектами лекцій і роз'яснювальними модулями. За рахунок гіпертексту було структуровано інформацію, урізноманітнили та пристосували її до потреб курсантів. Така форма подання матеріалу допомагала курсантам орієнтуватись у значних інформаційних обсягах та виокремлювати найбільш вагомий для себе матеріал.

Відповідно до другої педагогічної умови формування ідентифікаційних умінь у майбутніх офіцерів-прикордонників було здійснено відповідний відбір проблемних та алгоритмічних методів для навчання курсантів виконувати складні та проблемні завдання з ідентифікації. Зокрема, велике значення мало моделювання практичних ситуацій на основі проблемного підходу. Наприклад, під час вивчення дисципліни «Паспортний контроль» ми пропонували курсантам проаналізувати ситуації на кшталт: необхідно здійснити ідентифікацію особи за почерком і слідами рук. Курсанти повинні були встановити тотожність підписів і відбитків нігтьових фаланг, визначивши розумову модель дій інспектора прикордонної служби під час ідентифікації особистості за почерками і слідами рук. Для виконання цього завдання курсанти повинні були знати ідентифікаційні ознаки почерку, відбитків нігтьової фаланги людини, знати ознаки підроблення підпису, на прикладі зразка підробленого підпису показати ознаки його виявлення. Курсанти повинні були також окреслити нормативні дії та алгоритми дій інспектора прикордонної служби під час ідентифікації особистості за почерком і слідами рук.

Використання проблемного методу допомагало викладачам більш ефективно спонукати курсантів до активної самостійної діяльності через використання проблемних завдань і питань, організовувати цілеспрямований пошук необхідного рішення. Використання цього методу дозволило також активізувати пізнавальну діяльність курсантів, розвивати їхню спостережливість, формувати у них впевненість, віру у свої можливості вирішувати складні проблеми.

Окрім цього, велике значення мало використання алгоритмічного методу. Відповідно до алгоритмічного методу викладачі насамперед повідомляли курсантам готові алгоритми – послідовність виконання окремих ідентифікаційних дій з обов'язковим називанням технічного засобу прикордонного контролю. Після цього курсанти разом із викладачем створювали, розробляли узагальнені алгоритми виконання ідентифікаційних дій або конкретні алгоритми для ідентифікації. Таким чином курсанти вчилися застосовувати весь комплекс знань, оцінювати свої дії відповідно до вивчених алгоритмів та вимог прикордонного контролю.

Насамперед було розроблено схеми діяльності інспектора пунктів пропуску щодо ідентифікації особистості під час перевірки документів осіб, які перетинають державний кордон, алгоритм дій інспектора пунктів пропуску під час перевірки

документів осіб, які перетинають державний кордон, алгоритм дій контролера з фотопортретної ідентифікації, ідентифікації елементів обличчя людини і їх різновидів, характерних особливостей, окремих елементів обличчя людини, вікових змін зовнішності людини та ін. Наприклад, для формування відповідних розумових дій для здійснення ідентифікації особи за зовнішністю курсанти вивчали елементи особи і їх різновиди. Шляхом аналізу алгоритмів дій контролера за фотопортретною ідентифікацією курсанти вирішували завдання і самостійно контролювали правильність рішення за кодом відповідей.

Відповідно до третьої педагогічної умови формування ідентифікаційних умінь у майбутніх офіцерів-прикордонників було широко задіяно потенціал інформаційно-комп'ютерних технологій, насамперед технологій мультимедіа і гіпертексту для інтенсифікації занять із вивчення проблем ідентифікації під час викладання дисциплін професійної та практичної підготовки. Зокрема, велике значення мали такі засоби наочності, як друковані матеріали, що містили головні схеми, структуровані поняття, таблиці, визначення. Широко ми використовували також малюнки, слайди, фотокартки елементів обличчя людини, фотокартки осіб, зразки документів на право перетину державного кордону, картки зі зразками справжніх і підроблених підписів, з відбитками нігтьових фаланг та ін.

Під час використання комп'ютерних засобів для формування у майбутніх офіцерів-прикордонників спеціальних умінь ідентифікації було розроблено відповідні навчальні програмні засоби. При цьому було враховано психолого-педагогічні закономірності й особливості сприйняття інформації за допомогою інформаційно-комунікаційних технологій. Ідеться про такі дидактичні вимоги, як простота та доступність, активізація діяльності, інтерактивність, а також методичні вимоги щодо професійної спрямованості, урахування особливостей навчального предмета, повноти відображення змісту проблем ідентифікації в усіх завданнях та ін.

Відзняті на основі алгоритму перевірки документів відеосюжети давали можливість курсантам здійснювати практичну ідентифікацію особи, порівнюючи фотографію паспорта і зображення на екрані монітора. Перегляд відеосюжетів – відеозапису осіб, що проходять паспортний контроль, – дозволив учити курсантів того, як треба робити психологічний портрет осіб, що перетинають державний кордон у пунктах пропуску, та на цій основі виявляти

вербальні та невербальні ознаки поведінки. Після перегляду відеосюжетів курсанти робили висновок про роль і значення психологічного спостереження в охороні кордону загалом та під час здійснення прикордонного контролю зокрема, узагальнювали порядок аналізу даних психологічного спостереження та їх використання під час перевірки документів осіб, які перетинають державний кордон у пунктах пропуску.

Для організації самоосвітньої діяльності курсантів щодо вивчення спеціфіки прикордонного контролю та здійснення ідентифікації було розроблено необхідне навчально-методичне забезпечення. Основною структурною одиницею самоосвітньої діяльності курсантів із формування спеціальних умінь ідентифікації було навчальне завдання. Під час визначення змісту завдань із питань ідентифікації викладачі враховували особливості професійної діяльності офіцерів-прикордонників у пунктах пропуску, теоретичні знання, необхідні для здійснення ідентифікації, типові помилки і труднощі ідентифікації осіб та паспортних документів. Велику увагу було приділено також розмаїтості професійних ситуацій, описаних у завданнях, повноті охоплення змісту ідентифікаційних дій офіцера-прикордонника.

Усі ідентифікаційні завдання було розроблено на основі аналізу оперативно-службової діяльності, тактики дій порушників державного кордону на ділянках пунктів пропуску. Під час розроблення завдань було враховано також типові труднощі здійснення ідентифікації, зокрема обмеженість часу на перевірку документів і здійснення фотопортретної ідентифікації, труднощі, пов'язані з визначенням вікових змін зовнішності пред'явника щодо його зображення на фотокартці, змінами зачіски, використанням засобів косметики чи низькою якістю фотографії. Усі матеріали для самостійної роботи були різних видів, наприклад, пояснювального та предметного чи інструктивного (методологічного) характеру, містили елементи символічної і знакової наочності. Велике значення мав і матеріал супровідного та допоміжного характеру. Зокрема, було передбачено систему посилань на матеріал з інших дисциплін професійної та практичної підготовки. Ця інформація розширювала й поглиблювала основні інформаційні матеріали, містила необхідні довідкові дані, насамперед щодо специфіки ситуацій із перевірки документів та здійснення ідентифікації.

Висновки із проведеного дослідження. Результати експериментальної роботи показали, що курсанти експери-

ментальної групи переважно мають високий (32,98%) і середній (50,0%) рівні сформованості спеціальних умінь ідентифікації. У контрольній групі ці дані, відповідно, становлять 21,50% і 44,09%. У цій групі кількість курсантів, що має низький рівень, порівняно з експериментальною групою, набагато більша і становить 34,41% (на 17,39% більше, ніж в експериментальній групі). Цим самим підтверджено результативність впровадження педагогічних умов формування у майбутніх офіцерів-прикордонників спеціальних умінь ідентифікації у процесі професійної підготовки.

За результатами проведеного дослідження розроблено відповідні методичні рекомендації щодо формування у майбутніх офіцерів-прикордонників спеціальних умінь ідентифікації, насамперед щодо врахування положень теорії О. Леонтьєва та П. Гальперіна про єдність зовнішньої і внутрішньої діяльності та формування повноцінної дії на основі інтеріоризації; оптимізації змісту навчальних дисциплін циклу професійної та практичної підготовки для повного відображення в них питань щодо здійснення ідентифікації; розроблення електронного підручника як основного носія наукового змісту проблем прикордонного контролю; надання переваги проблемному та алгоритмічному методам, різним видам завдань з урахуванням тактики дій порушників кордону; широкого застосування інформаційно-комунікаційних засобів навчання; посиленої уваги до відпрацювання у курсантів навичок розпізнання вербальної поведінки осіб, що перетинають пункт пропуску; належної організації самоосвітньої діяльності курсантів та ін.

Перспективами подальших наукових розвідок є дослідження потенціалу дисциплін циклу професійної та практичної підготовки для формування операційно-результативного компонента спеціальних умінь ідентифікації.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Аналітичні матеріали, графіки та діаграми за період: 1991–2015 роки. Статистичний бюлетень [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://dpsu.gov.ua/upload/file/stat_buleten_2015_sayt.pdf.
2. Бобро Н. Ідентифікація особистості як наукова категорія: сутність та співвідношення із суміжними поняттями / Н. Бобро // Право і Безпека. – 2008. – Т. 7. – № 2. – С. 188–193 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pib_2008_7_2_41.
3. Булатов М. Філософський словник / М. Булатов. – К. : Стило, 2009. – 575 с.
4. Додін Є. Використання ідей В.П. Колмакова про роль і значення криміналістичної ідентифікації в реалізації митної справи / Є. Додін // Актуальні проблеми держави і права. – 2008. – Вип. 44. – С. 13–17 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/apdp_2008_44_3.
5. Кожина Н. Аксиологическая идентификация личности : [монографія] / Н. Кожина. – Пермь : Изд-во Пермского нац. исслед. политехн. ун-та, 2011. – 93 с.
6. Парсонс Т. О структуре социального действия / Т. Парсонс. – М. : Академический Проект, 2000. – 880 с.
7. Про прикордонний контроль : Закон України від 5 листопада 2009 р. № 1710-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2010. – № 6. – Ст. 46.
8. Діденко О. Обґрунтування педагогічних умов розвитку військово-спеціальної компетентності офіцерів-прикордонників у процесі магістерської підготовки / О. Діденко, В. Веретільник // Науковий журнал «Science Rise: Pedagogical Education». – 2017. – № 2(10). – С. 46–50.

УДК 378.147-057.36

MODERN REQUIREMENTS FOR PROFESSIONAL TRAINING OF THE CIVIL DEFENCE SERVICE EXPERTS

Taimasov Yu.S., Candidate of Pedagogical Sciences,
Senior Lecturer at the Learning Station
Emergency and rescue detachment of special purpose
State Service of Ukraine for Emergency Situations in Kharkiv Oblast

У статті розглянуто основні вимоги до професійної підготовки фахівців служби цивільного захисту, окреслено, які знання, вміння та навички вони повинні отримати у процесі професійної підготовки. Представлено результати аналізу проблем, які досліджували науковці щодо підготовки фахівців служби цивільного захисту. Зазначено основні завдання, які на сьогодні покладаються на фахівців із ліквідації надзвичайних ситуацій техногенного, природного, військового та соціального характеру. Наголошено, що для успішного виконання основних функцій фахівці служби цивільного захисту були об'єднані